

KAZENSKO PRAVO

I. POJEM KAZENSKEGA PRAVA

- kazensko pravo je posebna pravna veja, ki s pravom **ureja in omejuje nasilje**
- varuje obstoječe in prevladujoče družbene odnose, vrednote in institucije
- iz tega izhaja, da je kazensko pravo **instrument za izvajanje oblasti vladajočega razreda** in sredstvo za varstvo proizvodnih in ostalih odnosov, ki jih goji in razvija vladajoči razred
- **storilci kaznivih dejanj** so ponavadi pripadniki odrinjenih, zatiranih in izrabljenih družbenih skupin
- kazensko pravo pa je z naraščanjem moči, organiziranosti in družbenega pomena zatiranih in izrabljenih razredov doživelo marsikatero spremembo – to se kaže predvsem v **omejevanju represije, podrejanju represije pravnih predpisom, omejevanju krutosti in nečlovečnosti, omejevanju samovolje vladajočih in čedalje večjem upoštevanju človekovih pravic, svoboščin in dostojanstva**

II. DRUŽBENE FUNKCIJE KAZENSKEGA PRAVA

- **varstvena funkcija kazenskega prava**
  - kazensko pravo je sredstvo za varovanje obstoječe družbene ureditve in obstoječega pravnega reda, varuje sistem vrednot, na katerih je pravni red utemeljen
  - kazensko pravo varuje občečloveške moralne vrednote, je nekakšen elementaren in minimalen moralni kodeks, ki ga velika večina sprejema za svojega
- **garantna funkcija kazenskega prava:**
  - kazensko pravo, da zagotavlja človeku temeljne pravice, svoboščine in pravno varnost ter varuje človeka pred samovoljnim in nezakonitim represivnim delovanjem državnega aparata
  - posameznik, ki je obdolžen je v primerjavi z državo in njenim represivnim aparatom v slabšem položaju – v takih primerih kazensko pravo garantira posamezniku takšen položaj in pravice, ob katerih nihče, ki je nedolžen ne bo obsojen, zoper krivca pa bo izrečena kazenska sankcija
- **druge funkcije kazenskega prava:**
  - kazensko pravo ovira oblast, ki hoče uveljaviti posebno ideologijo in politiko, načela in pravila kazenskega prava onemogočajo, da bi oblast postala brezmejna, samovoljna, arbitrarna – kazenska represija mora biti upravičena, zakonita in omejena
  - prava mera represije v demokratični pravi državi je potrebna predvsem zaradi občutka varnosti ljudi in ne toliko zaradi učinkovitosti represije kot sredstva v boju proti kriminaliteti, uporaba kazni mora zagotoviti zadoščenje oškodovancem in žrtvam ter mora vzdrževati družbeno ravnotežje in pravičnost

III. RAZMERJE MED MORALO IN KAZENSKIM PRAVOM

- v družbi obstajajo moralne norme, ki jih sprejema in se po njih ravna velika večina ljudi
- to so občečloveške moralne norme, ki jih varuje kazensko pravo, tako da kršitev teh moralnih norm določi kot kaznivo dejanje (*inkriminira*)
- vendar pa kazensko pravo vsebuje tudi norme, ki so drugačne od moralnih, lahko so v nasprotju z njimi, ali pa so vrednostno nevtralne in so sploh zunaj območja morale
- **idealno** bi bilo če bi bilo vse kar razglašeno je kaznivo tudi nemoralno
- ampak **dejansko** je včasih razglašeno za kaznivo dejanje kakšno ravnanje, ki ni v nasprotju z moralo ali pa tisto ravnanje, ki je v nasprotju z moralo ni razglašeno za kaznivo dejanje

IV. RAZMERJE MED POLITIKO IN KAZENSKIM PRAVOM

- kazensko pravo ne sme biti instrument politike, ker to pripelje do zlorabe kazenskega prava kot sredstva za uveljavitev politične moči in vladavine, kazensko pravo pa postane instrument za opravičevanje nasilja in samovolje (*to se je dogajalo v času avtoritarnih in totalitarnih režimov*)
- za kazensko pravo je pomembno, da ima človeško, moralno in etično podlago v skladu z demokratično in parlamentarno ureditvijo

V. DELITVE KAZENSKEGA PRAVA

1. KAZENSKO MATERIALNO IN KAZENSKO PROCESNO PRAVO

- **kazensko materialno pravo** določa katera človeška dejanja so kazniva, opisuje in razmejuje kazniva dejanja od nekaznivih in določa katere sankcije in ob kakšnih pogojih se lahko izrečejo storilcem kaznivih dejanj
- materialno kazensko pravo se uresničuje s kazenskim procesnim pravom
- **kazensko procesno pravo** ureja postopek, pristojnosti, dolžnosti in pravice vseh udeležencev kazenskega postopka (*organi kazenskega pregona, pravosodje, obdolženci, zagovorniki, priče, izvedenci...*), ima zelo pomembno vlogo s stališča garantne funkcije, saj so prav procesne določbe najmočnejša ovira za zlorabe materialnega prava na račun temeljnih človekovih pravic in svoboščin

2. KAZENSKO IZVRŠILNO IN ORGANIZACIJSKO PRAVO

- **kazensko izvršilno pravo** določa kdo in kako mora izvršiti kazenske sankcije, ki so bile izrečene storilcem
- **kazensko organizacijsko pravo** ureja položaj posameznih državnih organov odkrivanja, pregona in kazenskega pravosodja, poleg tega pa ureja tudi njihova medsebojna razmerja, organizacijo, pristojnost, pooblastila...
- ta delitev se nanaša na vsebino določb, ne pa na njihovo uvrstitev

3. SPLOŠNO IN POSEBNO KAZENSKO PRAVO

- **splošno kazensko pravo** je pravo, ki velja za vse ljudi enako
- **posebno kazensko pravo** je pravo, ki se nanaša na kakšno posebno skupino ljudi

4. KAZENSKO PROCESNO PRAVO

- **nacionalno kazensko pravo** je vezano predvsem na suverenost države ter na njeno moč in možnost uveljaviti določbe kazenskega prava tudi z represijo, vendar smo na ozemlju na katerem se razteza njena oblast
- **mednarodno kazensko pravo** so posebna pravila nacionalnega kazenskega prava za primere, kjer so vmešani elementi tujine in pravila, ki so nastala zaradi skupnih interesov več držav in v okviru mednarodnih organizacij – gre za kazenskopravne norme, ki so določene v mednarodnih konvencijah, paktih in pogodbah
- velja tudi posebno načelo o nadmočnosti določb mednarodnega kazenskega prava nad nacionalnim pravom, kajti določbe mednarodne konvencije, pakta ali pogodbe postanejo potem, ko določeno jih ratificira določeno število držav, veljavne neodvisno od tega ali so jih posamezne države uzakonile v svojem nacionalnem pravu ali ne
- mednarodno kazensko pravo je torej po svoji obliki nacionalno pravo, ker se določbe mednarodnega kazenskega prava uveljavljajo samo če so sprejete v nacionalno kazensko zakonodajo, določbe pa imajo kljub temu veliko moralno moč, tako da je njihov dejanski vpliv zelo močan, zato države prilagajajo svojo nacionalno zakonodajo

VIRI KAZENSKEGA PRAVA

I. MATERIALNI IN FORMALNI VIRI KAZENSKEGA PRAVA

- viri kazenskega prava so pravni predpisi, ki obsegajo kazenskopravne določbe
- **materialni viri kazenskega prava** so družbeni proizvodni odnosi in na njih zrasli vsi drugi družbeni odnosi, ki označujejo neko družbo, njen družbenopolitični, gospodarski, socialni sistem

- o potrebi po kaznivosti konkretnega dejanja, je treba upoštevati materialne vire kazenskega prava – treba je preučiti družbeni pomen napadene vrednote in njene kršitve
- **formalni viri kazenskega prava** so pravni predpisi, ki pravno normirajo materialne vire kazenskega prava
- za formalni pravni vir štejemo ustavo, mednarodno pogodbo in zakon

II. USTAVA KOT VIR KAZENSKEGA PRAVA

- **ustava** je hierarhično najvišji zakon države
- določa **temeljne družbene vrednote**, ki so takšnega pomena, da potrebujejo kazenskopravno varstvo
- načelno opredeljuje **razmerje med posameznikom in državo na področju represije**
- določbe o **temeljnih človekovih pravicah in svoboščinah** človeku jamčijo njihovo kazenskopravno varstvo
- ustava neposredno razglašča nekatera dejanja za kazniva in protiustavna in nalaga zakonodajalcu, da taka dejanja natančneje določi v kazenski zakonodaji in zanje predpiše kazenske sankcije

III. MEDNARODNO KAZENSKO PRAVO KOT VIR KAZENSKEGA PRAVA

- ob ratifikaciji mednarodne pogodbe mora država **zagotoviti izvajanje teh določb** s svojo notranjo zakonodajo:
  - zakonodajalec da besedilu mednarodne pogodbe položaj zakona (*neposredna uporaba*)
  - zakonodajalec prelije določbe mednarodnih pogodb v obliko konkretnih kazenskopravnih norm

IV. ZAKON KOT VIR KAZENSKEGA PRAVA

1. KAZENSKO PRAVO JE ZAKONSKO PRAVO

- kazensko pravo je zakonsko pravo, to pomeni da imajo predpisi s področja kazenskega prava obliko zakona
- samo zakon sme določiti katero dejanje je kaznivo in zanj predpisati kazen, zakone pa lahko izdaja samo najvišji zakonodajni organ države
- to načelo varuje družbo pred samovoljo posameznih nosilcev politične moči in oblasti

2. KAZENSKI ZAKONIK, KAZENSKI ZAKON IN KAZENSKA ZAKONODAJA

- **kazenski zakonik** je obširen zakon, ki celovito in sistematično ureja kakšno področje kazenskega prava, beseda zakonik poudarja pomembnost tega zakona, vendar ne spreminja njegovega položaja v hierarhiji zakonov
- **kazenski zakon** je posamična kazenskopravna norma, s katero zakonodajalec ustanavlja kakšno novo kaznivo dejanje in zanj predpiše kazen, potem pa to normo uvrsti v kazenski zakonik ali kakšen drug zakon
- **kazenska zakonodaja** je ves sistem kazenskih zakonov, ki velja v državi

3. KAZENSKOPRAVNA NORMA ALI KAZENSKI ZAKON

- kazenskopravna norma je temeljna enota kazenskega zakonika, ponavadi je to konkreten člen zakona
- **tipična kazenskopravna norma** vsebuje vse 3 pomembne sestavine:
  - poimenovanje določenega kaznivega dejanja
  - zakonski znaki kaznivega dejanja: to je natančen opis kaznivega dejanja, s katerim se določi cona kriminalnosti, opis je pomemben tudi zaradi načela zakonitosti, saj natančen opis kaznivega dejanja omogoča, da sodišča razločujejo kaznivo dejanje od nekaznivega in preprečuje, da bi se skozi ohlapna zakonska besedila uveljavljale nezakonitost, samovolja in arbitrarnost

- določitev kazni za kaznivo dejanje: predpisana kazen pove, kakšen pomen je zakonodajalec pripisal kaznivemu dejanju, je izraz hierarhije zavarovanih pravnih dobrin in teže napadov nanje, kazni so predpisane v razponih, saj se v okviru istega abstraktno določenega kaznivega dejanja pojavljajo lažji in hujši primeri

4. SPLOŠNI IN POSEBNI DEL KAZENSKEGA ZAKONIKA

- **splošni del kazenskega zakonika** sestavljajo kazenskopravne norme, ki vsebujejo splošna načela, splošna pravila in splošne pogoje ob katerih se sme kako dejanje šteti za kaznivo in storilcu izreči kazenska sankcija
- **posebni del kazenskega zakonika** zajema vse tiste kazenskopravne norme, ki so tipične

5. STRANSKA KAZENSKA ZAKONODAJA

- **stranska kazenska zakonodaja** so posamične kazenskopravne določbe, ki jih vsebujejo drugi zakoni
- zakonodajni organ vnese v nek zakon posamično kazenskopravno določbo, s katero razglasi kako dejanje za kaznivo, ga opiše in določi kazen zanj

V. DRUGI VIRI KAZENSKEGA PRAVA

1. DRUGI ZAKONI, PODZAKONSKI PREDPISI IN SPLOŠNI AKTI

- **drugi zakoni**, ki spadajo med vire materialnega kazenskega prava so Zakon o kazenskem postopku, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, Zakon o sodiščih, Zakon o sodniški službi, Zakon o državnem tožilstvu...
- **posredni in dopolnilni viri** materialnega kazenskega prava so tudi podzakonski predpisi, splošni akti, strokovna in tehnična pravila...
- kazenski zakonik se včasih sklicuje na kakšen drug predpis, zato ker ta pojasnjuje ali dopolnjuje kazenskopravno normo, taka zakonodajna tehnika se imenuje **blanketna določba**, ki pa vnaša v kazensko zakonodajo negotovost, vendar je potrebna, ker s kazenskim zakonikom ni mogoče zajeti vse pestrosti v družbenih dogajanjih, slediti hitrim spremembam drugih predpisov, napredku znanosti in tehnike

2. OBIČAJI, SODNA PRAKSA IN KAZENSKOPRAVNA ZNANOST

- **običaji** pomagajo sodišču presoditi ali je neko dejanje, ravnanje ali vedenje prešlo v cono kriminalnosti
- **sodna praksa in stališča višjih sodišč** močno vplivajo na prakso nižjih sodišč
- **stališča kazenskopravne znanosti** vplivajo na zakonodajalca in na sodno prakso, če so argumenti prepričljivi
- sicer običaji, sodna praksa in kazenskopravna znanost niso vir za veljavno kazensko pravo, so pa pomembni za pravilno uporabo določb kazenske zakonodaje

VELJAVNOST KAZENSKEGA ZAKONA

I. ČASOVNA VELJAVNOST

1. ZAČETEK IN KONEC VELJAVNOSTI KAZENSKEGA ZAKONA

- KZ **sam določa začetek svoje veljavnosti** (1.1.1995)
- zaradi pomembnosti je imel KZ **daljšo vakacijsko dobo** kot navadni zakoni (od 13.10.1994 do 1.1.1995)
- zakoni veljajo toliko časa, dokler niso **izrecno ali molče odpravljeni** z novim zakonom

2. RETROAKTIVNOST IN UPORABA MILEJŠEGA ZAKONA

- velja načelo, da se **za storilca kaznivega dejanja uporablja zakon, ki je veljal ob storitvi kaznivega dejanja**
- za izbiro zakona je **odločilen čas storitve kaznivega dejanja**

- **prepovedana je retroaktivna veljavnost kazenskega zakona**, zakon ne more veljati za nazaj
- prepoved retroaktivnosti utemeljuje načelo zakonitosti: nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero zakon ni določil, da je kaznivo in predpisal kazni, preden je bilo storjeno – **nullum crimen nulla poena sine lege praevia**
- **izjema** od tega načela je možnost, da se **uporabi nov zakon, če je za storilca milejši**
- kateri zakon je v konkretnem primeru milejši je treba vsak primer posebej preučiti – odločilno je, po katerem zakonu je storilčev položaj v celoti ugodnejši in kateri zakon mu daje večje možnosti za ugodnejšo sodbo

II. KRAJEVNA VELJAVNOST

1. POJEM KRAJEVNE VELJAVNOSTI KAZENSKEGA ZAKONIKA

- zaradi načela suverenosti ima država na ozemlju Republike Slovenije **represivno oblast** – moč in možnost določati, katera dejanja so kazniva in zanje predpisati kazni
- država ima na ozemlju Republike Slovenije **jurisdikcijo** – moč in možnost, da dejanje, ki ga je razglasila za kaznivo podredi sojenju svojih sodišč
- **razmerje med represivno oblastjo in jurisdikcijo**
  - ponavadi hkrati obstajata represivna oblast in jurisdikcija
  - izjemoma obstaja represivna oblast države brez jurisdikcije (*če storilca kaznivega dejanja varuje imuniteta*)
  - izjemoma obstaja jurisdikcija brez represivne oblasti države (*če bi sodišče ene države sodilo po kazenskem zakonu druge države ali če gre za dejanje, ki je kaznivo po mednarodnem pravu*)
- **pristojnost** je pravica in dolžnost določenega sodišča, da na podlagi zakona odloča o konkretni kazenski zadevi
  - stvarna pristojnost: pravica in dolžnost sodišča, da odloča o konkretni kazenski zadevi glede na vsebino
  - krajevna pristojnost: pravica in dolžnost stvarno pristojnega sodišča, da odloča o konkretni kazenski zadevi glede na zvezo med kazensko zadevo in območjem tega sodišča
- država lahko podvrže svoji jurisdikciji kazniva dejanja, ki jih na njenem ozemlju storijo tujci, ali njeni ali tuji državljani v tujini (*to onemogoči storilcem, da bi izrabili državne meje ter se izmakniti jurisdikciji in kazenskemu pregonu*)
- to so t.i. **kazniva dejanja z mednarodnim elementom** glede katerih uporabljamo ta posebna pravila, s katerimi ugotovimo, ali se za kaznivo dejanje glede na kraj, kjer je bilo storjeno, lahko uporabi naš KZ
- ta pravila so **teritorialno, realno, aktivno personalitetno, pasivno personalitetno in univerzalni načelo**

2. TERITORIALNO NAČELO

- naš KZ velja za vsakogar, kdor stori kaznivo dejanje na ozemlju Republike Slovenije
- teritorialno načelo je **primarno** – izključuje načelo "ne bis in idem", kajti naš KZ velja za dejanja, storjena v Sloveniji tudi, če je bil storilec za to dejanje v tujini že obsojen, če v tujini že teče kazenski postopek in celo, če je storilec že prestal kazen, ki mu je bila izrečena za to kaznivo dejanje
- teritorialno načelo je **fakultativno** in ne obligatorno – če se je postopek za isto kaznivo dejanje v tuji državi že začel, se storilec preganja samo z dovoljenjem ministra za pravosodje (*ocena o smotrnosti postopka tudi pri nas*)
- **omilitev** tega načela je da se kazen, ki jo je storilec prestal v tujini všteje v kazen, ki jo izreče domače sodišče
- naš KZ velja za **naše ladje**, ne glede na to, kje je bila ladja v času storitve kaznivega dejanja
- naš KZ velja za **vojaška letala**, ne glede na to, kje je bilo letalo v času storitve kaznivega dejanja

- naš KZ velja za **civilna letala** samo, če je bilo kaznivo dejanje storjeno med poletom, če pa je bilo storjeno, medtem ko je letalo na tujem letališču, se šteje da je dejanje storjeno v tujini
- **izjeme od načela teritorialnosti:**
  - načelo teritorialnosti se ne uporabi, če je izključena ali omejena represivna oblast države ali jurisdikcija – razlog so okoliščine, ki so v zvezi z osebnimi lastnostmi storilca (*imuniteta*)
  - teritorialno načelo se ne uporabi, če se država odreče svoji represivni oblasti in jurisdikciji – tujca, ki je storil kaznivo dejanje na ozemlju Slovenije odstopi, izroči tuji državi ob pogojih, ki jih določa zakon

3. REALNO NAČELO (*zaščitno, varstveno načelo*)

- država podredi svoji represivni oblasti nekatera izrecno določena kazniva dejanja zaradi njihove posebne nevarnosti in ker ni mogoče pričakovati, da jih bodo v tujih državah dovolj intenzivno kazensko preganjali
- realno načelo velja za kazniva dejanja **zoper varnost Republike Slovenije in ustavno ureditev** ter za kazniva dejanja **ponarejanje domačega denarja** (*členi 249., 348. – 362.*)
- realno načelo **primarno** – izključuje uporabo pravila "ne bis in idem"
- realno načelo je **obligatorno** – postopek zoper storilca kaznivega dejanja se začne v naši državi tudi, če je kazenski postopek v tujini že začel, že dokončan in tudi, če je storilec v tujini že prestal kazen
- **omilitev** tega načela je da se kazen, ki jo je storilec prestal v tujini v šteje v kazen, ki jo izreče domače sodišče

4. AKTIVNO PERSONALITETNO NAČELO (*nacionalno načelo*)

- naš KZ velja, če naš državljan stori kaznivo dejanje zunaj ozemlja Republike Slovenije
- **najpomembnejši razlogi za uveljavitev tega načela so:**
  - da našega državljana ni dovoljeno izročiti tuji državi, da bi mu sodili ta kaznivo dejanje, ki ga je tam storil
  - da ni dopustno da bi se naš državljan, ki je v tujini storil kaznivo dejanje, izognil kazenskemu pregonu s tem, da bi se zatekel v našo državo
- aktivno personalitetno načelo je **subsidiarno** – naš KZ se uveljavi samo, če kazenskoppravna intervencija v tujini ni zadostna, storilec se ne preganja, če so izpolnjeni naslednji pogoji:
  - če je kazen na katero je bil obsojen v tujini v celoti prestal
  - če je bil v tujini s pravnomočno sodbo oproščen, mu je bila kazen odpuščena ali pa je zastarala
  - če se kaznivo dejanje preganja na zahtevo oškodovanca in takšna zahteva ni bila vložena
- za aktivno personalitetno načelo velja **identiteta norme ali dvojna kaznivost** – samo če je storjeno dejanje kaznivo po kazenskem zakonu tuje države, se lahko uveljavi naše kazenske zakonodaje
- vendar **ta pogoj ni absoluten** – če dejanje v tuji državi ni inkriminirano, in je bilo storjeno proti Republikli Sloveniji ali proti njenemu državljanu, o smotrnosti uveljavitve našega prava odloča minister za pravosodje

5. PASIVNO PERSONALITETNO NAČELO

- naš KZ uveljavi glede tujega državljana, ki je v tujini storil kaznivo dejanje proti našemu državljanu ali naši državi, če se storilca pri nas zaloti ali ga naši državi izročijo
- pasivno personalitetno načelo je **subsidiarno** – veljajo enaki pogoji kot zgoraj
- za pasivno personalitetno načelo velja **identiteta norme ali dvojna kaznivost** – samo če je storjeno dejanje kaznivo po kazenskem zakonu tuje države, se lahko uveljavi naše kazenske zakonodaje
- če tujec v tujini stori kaznivo dejanje proti naši državi, gre dejansko za realno načelo, ki pa je subsidiarno

6. UNIVERZALNO NAČELO

- naš KZ se uporabi zoper tujega državljana, ki je v tujini storil kaznivo dejanje zoper tujega državljana ali zoper tujo državo in je bil zaloten pri nas pa se ga ne izroči tuji državi
- univerzalno načelo je **subsidiarno** – veljajo enaki pogoji kot zgoraj
- **omilitev** tega načela je, da naša država ne sme izreči hujše kazni od tiste, ki je z zakonom predpisana v tujini
- za univerzalno načelo velja **identiteta norme** ali **dvojna kaznivost**, izjema od tega pa je, da se storilec sme preganjati pri nas, ne glede na zakon države, v kateri je bilo kaznivo dejanje storjeno, če gre za dejanje, ki velja za kaznivo po splošnih pranih načelih, priznanih od mednarodne skupnosti

TEMELJNA NAČELA KAZENSKEGA PRAVA

I. NAČELO LEGITIMNOSTI IN OMEJENOSTI REPRESIJE

- danes je **temeljno merilo načela legitimnosti** spoštovanje in varstvo človekovih temeljnih pravic in svoboščin
- načelo legitimnosti **obvezuje zakonodajni organ**, ki mora vsako predloženo inkriminacijo pretehtati, če predlog ne pomeni kršitve kakšne človekove pravice in svoboščine in če tak poseg nujen
- načelo legitimnosti **obvezuje tudi vse državne organe represije**, kar pomeni, da mora biti represivni poseg v človekove pravice in svoboščine moralno in etično upravičen
- v KZ je načelo legitimnosti utemeljeno s tem, da je določanje kaznivih dejanj in predpisovanje kazenskih sankcij upravičeno samo, če varstva človeka in drugih temeljnih vrednot ni mogoče zagotoviti drugače
- zato mora **zakonodajni organ** ob inkriminaciji dejanja preskusiti, ali je mogoče takšno dejanje preprečiti z drugimi ukrepi in temeljito pretehtati, ali je uporaba kazenskopravne prisile zares legitimna in neizogibna
- kazenskopravna prisila je **ultima ratio**, poslednje sredstvo za preprečevanje in zatiranje nevarnih dejanj
- represija se sme uporabiti le v tolikšni meri, da se doseže temeljni namen kazenske zakonodaje – varnost ljudi in splošnih pravnih dobrin – in če temeljnega namena kazenske zakonodaje ni mogoče zagotoviti drugače
- organi kazenskega pravosodja morajo v tudi takrat, ko ima konkretno dejanje vse zakonske znake kaznivega dejanja, presoditi, ali je to kaznivo dejanje res toliko nevarno, da je potrebno uveljaviti kazenskopravno prisilo

II. NAČELO ZAKONITOSTI

- v skladu z načelom zakonitosti nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo, in ni zanj predpisal kazni, še preden je bilo dejanje storjeno – **nullum crimen, nulla poena sine lege praevia**
- za storilca kaznivega dejanja velja zakon, ki je veljal ob storitvi dejanja, razen če je novi zakon za storilca milejši
- ustavno načelo zakonitosti je **izpeljano v več določbah KZ**
- če načelo zakonitosti pride v **nasprotje z načelom koristnosti**, moramo dati **prednost načelu zakonitosti**
- od kršitve načela zakonitosti bi imeli zgolj kratkoročno korist, dolgoročno pa bi bilo zelo škodljivo, ker bi uvajalo nedisciplino, nered in samovoljjo, ter omogočalo osebno okoriščenje posameznikov z oblastjo

- načelo zakonitosti **določa in omejuje represijo države**, saj so zunaj tega področja človekove pravice in svoboščine nedotakljive, zato vsaka kršitev načela zakonitosti pomeni napad na človekove pravice ali svoboščine
- načelo zakonitosti **omogoča pravno varnost**, saj ljudi varuje pred samovoljnimi in nezakonitimi posegi državnih organov v njihov pravni položaj, s tem, da je razmejitev med tistim, kar je in kar ni kaznivo v naprej določena in objavljena, tako da ima vsakdo možnost vedeti kaj se sme in kaj ne – **nullum crimen sine lege certa**
- kot sredstvo za varstvo zakonitosti imajo velik pomen **pravila za razlago zakona** – nedopustna je taka razlaga, ki je v škodo obdolžencu ali pomeni širjenje cone kriminalnosti
- **uporaba analogij** za izpolnjevanje praznin v kazenskem pravu
  - prepovedana uporaba analogije iuris: če bi za kaznivo šteli tisto dejanje, ki sicer ni zapisano v zakonu, ampak iz splošnih pravnih načel izhaja, da je družbi nevarno
  - prepovedana je uporaba analogije legis: če bi se kakšna kazensko-pravna norma raztegnila tudi na primere, ki jih zakon izrecno ne navaja, so pa podobni tistim, ki so obseženi v tej normi
  - dovoljena je analogija intra legem: če je zakonodajalec v opisu kaznivega dejanja izrecno navedel nekaj njegovih znakov, ne pa vseh ki bi se v resničnosti lahko pojavili, v takšnih primerih se uporabi besedilo "in v drugih primerih", takšnih primerov je malo in se jih je treba izogibati, take določbe razlagamo restriktivno

III. NAČELO HUMANOSTI

- **načelo humanosti** se osredotoča predvsem na vprašanje **kazni** (*izbira in odmera kazni*) in **kazenskih sankcij** (*izvrševanju kazenskih sankcij*) – pri nas je načelo humanosti razvidno iz številnih ustavnih določb, natančneje pa se z njimi ukvarja KZ
- v KZ so natančno določene in omejene **pravne posledice obsodbe**, posebej je urejen položaj **nekdanjega obsojenca**, kateremu je treba po prestani kazni omogočiti vključitev v normalno življenje
- KZ daje sodiščem široke možnosti za humano kaznovalno politiko
- izrek kazni, ki je strožja od predpisane je izjemen in vezan na posebej določene pogoje, medtem ko so možnosti za izrek milejše kazni precej odprte
- zgodovinsko gledano gre za trend zmanjševanja kazni od najbolj surovih, grozovitih, povračilnih kazni k današnjim kaznim, ki se omejujejo na odvzem prostosti in na kazni premoženjske narave

IV. NAČELO SUBJEKTIVNE ALI KRIVDNE ODGOVORNOSTI

- v KZ je uveljavljeno **načelo subjektivne odgovornosti** ali **odgovornosti za krivdo**
- objektivna odgovornost kot odgovornost za povzročitev prepovedane posledice se včasih pojavi tudi v kazenskem pravu, zlasti pri obravnavanju prometnih nesreč in pri dejavnostih, ki so same po sebi nevarne
- načeloma pa se sme kazen uporabiti samo, če je dokazano, da je obtoženec zares storilec kaznivega dejanja in če je ugotovljeno, da je kazensko odgovoren (*prišteven in kriv*) – **nullum crimen nulla poena sine culpa**
- **kazensko odgovoren** je tisti storilec, ki se je v trenutku storitve kaznivega dejanja zavedal ali bi se vsaj moral zavedati (*prištevnost*), da dela nekaj, česar ne bi smel (*krivda*)
- za kazensko odgovornost je potreben **subjektivni odnos storilca do dejanja, ki ga je storil in do prepovedane posledice, ki jo je povzročil** – subjektivni odnos storilca imenujemo **krivda**

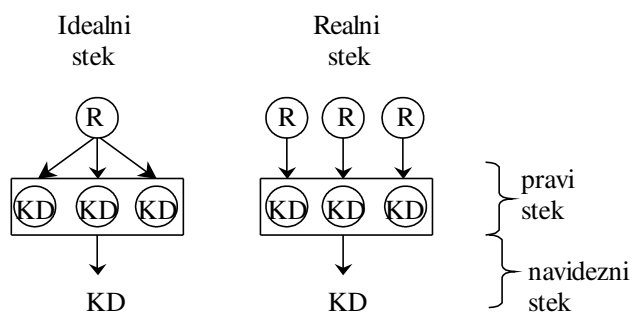
V. NAČELO INDIVIDUALIZACIJE KAZENSKIH SANKCIJ

- načelo individualizacije kazenskih sankcij pomeni **prilagoditev kazenske sankcije nevarnosti konkretnega kaznivega dejanja in storilčevi osebnosti**
- zato je v KZ kazen, ki se sme izreči za določeno kaznivo dejanje vedno določena v razponu

- v KZ to načelo ni nikjer izrecno omenjeno, vendar pa sta v mnogih določbah vsebovani dve vodili za individualizacijo – **pravičnost** in **smotrnost** (*pravičnosti je treba dati prednost pred smotrnostjo*)

NAČELO	STORILEC	KRAJ IZVRŠITVE		ZNAČILNOST NAČELA
teritorialno načelo – 120	vsak	Slovenija		primarno, fakultativno
realno načelo – 121	vsak	tujina	velja za člene 249., 348. – 362.	primarno, obligatorno
aktivno personalitetno načelo – 122	Slovenec	tujina	ne velja za člene 249., 348. – 362.	subsidiarno, velja identiteta norme (<i>razen če je žrtev Slovenski državljan – 124/4</i>)
pasivno personalitetno načelo – 123/1	tujec	tujina	če je kaznivo dejanje storjeno proti Slovincu ali Sloveniji	subsidiarno, velja identiteta norme (<i>razen če je dejanje kaznivo po splošnih pravnih načelih – 124/5</i>)
univerzalno načelo – 123/2	tujec	tujina	če je kaznivo dejanje storjeno proti tujcu ali tuji državi	subsidiarno, velja identiteta norme (<i>razen če je dejanje kaznivo po splošnih pravnih načelih – 124/5</i>)

-